ТДУ 371 (575.3)
ТКБ 47.200

МУАММО, РУШД ВА ДУРНАМОИ ТАКМИЛИ ИХТИСОС

Отаева Мубина Абдусидиқовна, *докторант (Phd)-и курси сеюми ихтисоси санъати тасвирӣ ва нақшакашии МДТ "ДДХ ба номи акад.Б.Ғафуров" (Тоҷикистон, Хуҷанд)*

ПРОБЛЕМЫ, РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

Отаева Мубина Абдусидиковна, *докторант (Phd) 3-го курса специализации "Изобразительное искусство и планирование" ГОУ «ХГУ им. акад. Б.Гафурова» (Таджикистан, Худжанд)*

PROBLEMS, DEVELOPMENT AND PROSPECTS FOR PROFESSIONAL QUALIFICATION

Otaeva Mubina Abdusidikovna, *Doctoral student (Phd) of the 3-rd year of specialization "Fine Arts and Planning" under the SEI "KhSU named after. acad. B.Gafurov" (Tajikistan, Khujand)*
***E-mail:**mubina.hakimova@mail.ru*

***Вожаҳои калидӣ:** таълим, тарбия, сифати таҳсилот, такмили ихтисос, литсей, гимназия, салоҳияти касбӣ, худомӯзӣ*

Мақола ба баррасии масъалаҳои рушд, дурнамо ва муаммои такмили ихтисоси омӯзгорони мактаби таҳсилоти умумӣ бахшида шудааст. Қайд шудааст, такмили ихтисос дар сиёсати давлатии соҳаи маориф мақоми афзалиятнок дошта,бозомӯзии касбии кормандони соҳаи маориф таҳсилоти иловагии баъдидипломӣ буда, бо мақсади ба тахассуси нави педагогӣ мутобиқгардонии корманди соҳаи маориф, такмил додани маҳорати касбии онҳо дар заминаи таҳсилоти миёна ва олӣ ҳамчун таҳсилоти иловагӣ ташкил карда мешавад. Пешниҳод мешавад, ки ба хотири ҷавобгӯ будани низоми такмили ихтисос бо арзишҳои миллӣ ва умумибашарӣ он тибқи талаботи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ба роҳ монда шавад. Зикр мешаванд, ки барои ба стандарҳои ҷаҳонӣ ҷавобгӯ будани такмили ихтисоси омӯзгорон дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои хориҷӣ чанд лоиҳае, аз қабили Лоиҳаи USAID "Ҳамроҳ бихонем";Лоиҳаи ЮНИСЕФ "Марказҳои инкишофи кӯдак" ва "Низоми огоҳонии пешакӣ";-Институти "Ҷамъияти кушода"-Бунёди мадад дар Тоҷикистон;Лоиҳаи GOPA-GIZ-олмонӣ ба роҳ монда шудаанд, ҷиҳати самаранок ҷараён гирифтани раванди такмили мутахассисони соҳаи маориф мусоидат мекунанд.

***Ключевые слова:** образование, воспитание, качество образования, повышение квалификации, лицей, гимназия, профессиональная компетентность, самообучение*

Статья посвящена вопросам развития, перспективам и проблемам повышения квалификации учителей общеобразовательных школ. Отмечено, что повышение квалификации имеет приоритетное значение в государственной политике в области образования, профессиональная переподготовка работников образования является дополнительным послевузовским образованием, с целью адаптации работников данной сферы к новым педагогическим специальностям, повышения их профессиональной квалификации в среднем и высшем образовании в качестве дополнительного. Предлагается в целях обеспечения соответствия системы повышения квалификации национальным и общечеловеческим ценностям осуществлять процесс повышения квалификации в соответствии с требованиями международного права. Отмечается, что в целях соответствия международным стандартам профессионального развития педагогов в сотрудничестве с зарубежными организациями реализован ряд проектов, таких как проект USAID «Давайте читать вместе», проект ЮНИСЕФ «Центры развития ребенка» и «Система раннего предупреждения»; Институт «Открытое общество» - Фонда содействия в Таджикистане, запущен немецкий проект GOPA-GIZ, что будет способствовать эффективному процессу подготовки специалистов в сфере образования.

***Keywords:** education, upbringing, quality of education, advanced training, lyceum, gymnasium, professional competence, self-study*

The article dwells on the issues beset with development, prospects and problems of advanced training of teachers of secondary schools. It is underscored that advanced training is a priority in the state policy in the field of education, professional retraining of educators is an additional postgraduate education in order to adapt workers in this field to new pedagogical specialties, improve their professional qualifications in secondary and higher education as an additional one. It is proposed to carry out the process of advanced training in accordance with the requirements of international law in order to ensure the compliance of the

advanced training system with national and universal values. It is noted that in order to comply with international standards for the professional development of teachers, a number of projects have been implemented in cooperation with foreign organizations, such as the USAID project "Let's read together", the UNICEF project "Child Development Centers" and "Early Warning System"; The Open Society Institute - Assistance Foundation in Tajikistan launched the German project GOPA-GIZ which will promote the effective process of training specialists in the field of education.

Дар ҷаҳони имрӯза ба талаботи бозори меҳнат ва инкишофи босуръати муносибаҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарогирии ҳар чи бештари воситаҳои ахбор (интернет, телевизион ва ғайра) танҳо бо дониши замонавӣ таъмин будани шаҳрвандон кифоя набуда, дар амал истифода бурдани донишу малакаҳо муҳимтарин роҳи иҷтимоишавӣ ва ноил шудан ба натиҷаҳои дилхоҳ ба шумор меравад.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати маориф ва илм пайваста кӯшиш менамоянд, ки низоми таълимро ҳамқадами замон гардонида, барои ба низоми ягонаи таҳсилоти ҷаҳонӣ ворид намудани таҳсилоти миллӣ тадбирҳо андешанд. Соли 2012 Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон “Стратегияи миллии рушди маориф то соли 2020”-ро ба тасвиб расонд. Таълими ба салоҳиятнокӣ равонагардида вазифаҳои таҳсилотро вобаста ба натиҷаи он муайян менамояд ва салоҳиятҳои асосии таълими хонандаро дар баробари дониш, маҳорат ва малака ба сифати яке аз натиҷаҳои омӯзиш баррасӣ месозад.

Захираи муҳимтарини рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии кишвар, баланд бардоштани некӯаҳволии шаҳрвандон ва рушди шахсии онҳо, албатта, таълим аст. Дар Стратегияи миллии қабулшудаи рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020 омадааст, ки “рушди ҷомеа, таъмини амнияти давлатӣ, сифати зиндагии одамон, ноил шудан ба сатҳи ҷаҳонии иқтисодиёт, аз худ намудани имконияти нави технологӣ ва пешрфти иҷтимоӣ дар маҷмӯъ, мустақиман аз сатҳи таҳсилот, ташкили як низом ва раванди таълим ва тарбияи хонандагон ва донишҷӯён, ба ибораи калом- аз сатҳи саводнокии тамоми миллат” [9, с.194].

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба рушду такомули тамоми соҳаи маориф таваҷҷӯҳи махсус зоҳир намуда, қайд мекунанд, ки “кишваре, ки ба баланд бардоштани сатҳи маърифати шаҳрвандон, технологияҳои муосири таълим ва тарбия муваффақиятҳои назаррас ба даст меорад”[7]. Дар марҳилаи кунунӣ, мундариҷаи ислоҳоти маориф ”...аз таҷдиди мактаби муосир - рушди он, демократикунонии он, инсонгароӣ, воқеияти сиёсати мактаб”, ... рад кардани мафҳуми “винт” ба хотири консепсияи инсон ҳамчун арзиши олии ҷомеаи муосир”, ҳамкорӣ: муаллим, донишҷӯ, муаллим-ҳайати омӯзгорон, донишҷӯ-донишҷӯ”[13, с.258-259] иборат аст. Модернизатсияи системаи таҳсилоти миёна дар Ҷумҳурии Тоҷикистон имрӯз “татбиқи технологияҳои инноватсионӣ дар раванди таълим ва фаъолияти Институти такмили ихтисоси кормандони соҳаи маорифро бо мақсади рушди инфиродӣ ва такмили ихтисоси омӯзгорон” талаб мекунад [4,с. 88-90].

Дар марҳилаи кунунии низоми маориф дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муассисаҳои гуногуни таълим - литсею гимназияҳо фаъолият мекунанд, ки ба консепсияи охирини таҳсилот ва ниёзҳои тартиботи иҷтимоии ҷомеа ҷавобгӯ мебошанд. Ҳалли масъалаи эҷоди модели мактабӣ миллӣ, таҷдиди назар кардани усулҳои анъанавии таълим, ҷорӣ намудани усулҳои инноватсионии таълиму тарбия дар раванди омӯзиш муҳим аст.

Литсей- мактаби имтиёзноки миёна [6,с.448] буда, он ба забони тоҷикӣ аз русӣ, ба русӣ аз олмонӣ, ба олмонӣ аз лотинӣ, ба лотинӣ аз юнонии қадим омадааст. Литсей аз калимаи юнонӣ Lykeion гирифта шудааст. Дар Юнони қадим номи муассисае буд, ки дар он ҷо Арасту ба талабагон дарс мегуфт [14, с.629].

Гимназия- муассисаҳои таълимие, ки дар қиёс ба макотиби умумӣ барномаи амиқтари таҳсил доранд, дар он баъзе фанҳо(одатан фанҳои улуми башарӣ) чуқуртар омӯхта мешаванд [12,с.221]. Гимназия аз мактаби таҳсилоти миёнаи умумӣ ва литсей фарқи ҷиддӣ дорад. Дар мактаби таҳсилоти умумӣ таълим тибқи барномаи давлатӣ сурат мегирад. Аммо гимназия мақоми баландтар дошта, тарзи таълим дар он амиқтар аст. Гимназияҳо аз лиҳози тарзи таълим умумӣ, махсус, мутамойил ба ин ё он фанне (риёзӣ, ҳунарӣ, низомию варзишӣ ва ғ.) мешаванд.

Чуноне, ки олимони рус қайд мекунад, таҷдиди нишондодаи технологияи кори муаллим метавонад мутобиқи ғояҳои “таҳсилоти давомдор” амалӣ карда шавад.Маълум аст,ки дар бисёр кишварҳо мушкилоти муосири таҳсилоти касбӣ дар ҷараёни таҳсилоти якумрӣ баррасӣ карда мешаванд. Ин ғояҳо дар низоми таҳсилоти иловагии касбӣ зиёда аз ним аср маълум буданд. Тибқи гуфтаи М.В.Кларин, таълими якумрӣ “мафҳуми фалсафӣ ва педагогӣ мебошад, ки

мувофиқи он таълим ҳамчун раванде фаро гирифта мешавад, ки тамоми ҳаёти инсонро фаро мегирад...” [2, с.42], муаллифони дигар нишон медиҳанд, ки таҳсилоти муттасил равандест “афзоиши нерӯи таълими(умумӣ ва касбӣ)-и шахс дар тӯли ҳаёт, ки аз ҷиҳати ташкилӣ аз ҷониби низоми муассисаҳои давлатӣ ва ҷамъияти таъмин карда мешавад ва ба ниёзҳои шахс ва ҷомеа мувофиқ аст”[11,с.168].

Коршиносон қайд мекунанд, ки таълими якумрӣ ҳам як ҷанбаи амалияи омӯзиш ва принсипи сиёсати таълим мебошад, ки “он ҳамчун азхудкунии муттасили ҳадафмандонаи таҷрибаи иҷтимоию фарҳангӣ аз ҷониби шахсе, ки тамоми пайвандҳои низоми мавҷудаи таълимро истифода мебарад” [3,с.42]. Дар назарияи таълими якумрӣ ва таълими калонсолон берун аз таҳсилоти “асосӣ”- такмили ихтисос, бозомӯзӣ дар раванди тағйири касбҳо, таълим барои мутобиқшавӣ ба шароити тағирёбанда ва ғайра дохил мешавад. Тавре ки дар “Луғати энсиклопедии педагогӣ” қайд шудааст, омили ташаккулёфтаи таълими якумрӣ “талаботи иҷтимоӣ барои рушди доимии шахсияти ҳар як шахс аст” [11,с.168] дар асоси ин, дар байни омилҳое, ки ба муваффақияти такмили ихтисоси муаллимон ҳамчун як ҷузъи ҷудонашавандаи таълими ҳамешагӣ таъсири мусбат мерасонанд, мантиқӣ ба назар мерасад, ҳавасмандии хонандагон барои баланд бардоштани сатҳи салоҳияти худ, мавҷудияти фармоиши иҷтимоӣ барои баланд бардоштани сатҳи салоҳияти худ, мавҷудияти фармоиши иҷтимоӣ барои натиҷаи муайяни таҳсил (барои муаллимони муассисаҳои таълимии давлатӣ ва дигар намудҳои таълим-асосан дар Барномаи давлатии рушди системавӣ такмил додани ихтисос ва бозомзии касби кормандони соҳаи маъорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2022 ифода ёфтааст), имконият барои омӯзгор-донишҷӯи курсҳо дархостҳои шахсии муҳимро дар такмили фаъолияти ҳаррӯзаи касбӣ ва ғайраро амалӣ менамояд. Бояд қайд кард, ки ин омилҳоро тавассути истифодаи модели инфиродии рушди касбии омӯзгорон ҳавасманд кардан мумкин аст.

Президенти кишвар Эмомалӣ Раҳмон ба рушду такомули тамоми соҳаи маориф таваҷҷӯҳи махсус зоҳир намуда, қайд мекунад, ки “Кишваре, ки ба баланд бардоштани сатҳи маърифатии шаҳрвандон, технологияҳои муосири таълим ва тарбия аҳамияти ҷиддӣ медиҳад, муваффақиятҳои назаррас ба даст меорад”[7].Модернизатсияи низоми таҳсилоти миёна дар Ҷумҳурии Тоҷикистон имрӯз талаб мекунад: “татбиқи технологияҳои инноватсионӣ дар раванди таълим ва фаъолияти Институти такмили ихтисоси кормандони соҳаи маорифро бо мақсади рушди инфиродӣ ва такмили ихтисоси омӯзгорон”[4,с.88-90].

Президенти давлат Эмомалӣ Раҳмон қайд мекунад:“Ояндаи мамлакат аз фаъолияти омӯзгор ва рушди илму маориф вобастагии зиёд дорад”[16].Ин гуфтаҳоро ба инобат гирифта, диққати махсус ба салоҳияти касбӣ ва педагогии худи омӯзгор, ташаккули ниёзҳои ӯ ба такмили ихтисос дар партави талаботи муосир дода мешавад. Имрӯз худомӯзӣ барои азхуд кардани дониш, малака ва малакаҳои нав барои татбиқи фаъолияти баландсифати касбии омӯзгорон кофӣ нест. Аз ин лиҳоз дар Барномаи давлатии рушди системаи такмили ихтисос ва бозомӯзии касбии кормандони соҳаи маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон омадааст: Мутобиқи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва тақсимоти маъмурию ҳудудӣ такмили ихтисос ва бозомӯзии касбии кормандони соҳаи маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар салоҳияти муассисаҳои такмили ихтисос мебошад. Тартиби гузариш аз такмили ихтисос дар 5 сол як маротиба муқаррар шудааст. Шакл дар давомнокии такмили ихтисос ва бозомӯзиро Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд. Низоми маблағгузории системаи макмили ихтисос ва бозомӯзии касбӣ тибқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи маориф” муайян карда мешавад [1,с.2-6].

Агар омӯзгор сатҳи баланди касбият надошта бошад, мо ҳеҷ гоҳ ва бо ягон восита сифати таълиму тарбияро беҳтар карда наметавонем.

Бинобар ин, ба Вазорати маориф ва илм зарур аст, ки фаъолияти курсҳои такмили ихтисоси омӯзгоронро боз ҳам тақвият бахшад.

Илова бар ин, ҳамаи кормандони соҳаи маориф, аз дастгоҳи вазорат ва сохторҳои маҳаллии он то устодону омӯзгорони муассисаҳои таълисӣ, сарфи назар аз шакли моликият, дар тамоми қаламрави кишвар ҳар се сол як маротиба аз аттестатсия гузаронида шаванд (8).

Такмили ихтисос ҷараёни доимии сайқал додани маҳорати касбии омӯзгор бо роҳи худомӯзӣ, иштирок дар кори иттиҳодияҳои методӣ, конфронсу семинарҳои омӯзиӣ, омӯхтани таҷрибаи пешқадами педагогӣ ва таҳсил дар курсҳои такмили ихтисос мебошад [1, с.1-4].

Худомӯзи- омӯхтани чизе ба сари худ, бе ёрдами роҳбар. Худомӯзӣ барои ғанӣ гардонидани захираҳои донишҳо зарур аст.Вай ба он мусоидат мекунад, ки шахс аз сарчашмаҳои гуногун истифода карда тавонад ва аз онҳо донишҳои иловагӣ бигиранд [с.15-12].

Бозомӯзии касбии командони соҳаи маориф таҳсилоти иловагии баъдидипломӣ буда, бо мақсади ба тахассуси нави педагогӣ мутобиқгардонии корманди соҳаи маориф, такмил додани маҳорати касбии онҳо дар заминаи таҳсилоти миёна ва олӣ ҳамчун таҳсилоти иловагӣ ташкил карда мешавад.

Тартиби такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф дар асоси моддаи 33-и Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи маориф" таҳия гардида, тартиби такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маорифро муқаррар менамояд [10,с.1].

Мақсади такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф иборат аст:

а) мусоидат намудан ба татбиқи сиёсати давлат дар соҳаи маориф;

б)баланд бардоштани сатҳи тайёрии шунавандагон ва такмил додани маҳорати касбии онҳо;

в)сари вақт шинос намудани кормандони маориф бо санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ ва дастовардҳои муосири илми педагогика, психология ва фанни тахассусӣ;

г)ба шунавандагон омӯзонидан ва сайқал додани маҳорати касбии онҳо оид ба шаклу усулҳои нави таълим, тарбия ва идоракунии фаъолият;

ғ)такмил додани маҳорати кор бо техникаи помпютерӣ, истифода кардани интернет ва дигар воситаҳои техникӣ;

д)шинос намудани шунавандагон бо таҷрибаи пешқадаму усулҳои инноватсионӣ ва истифодаи онҳо дар раванди таълим, тарбия;

е)омӯзонидани унсурҳои малакаҳои пеш бурдани кори эҷодӣ, илмӣ тадқиқотӣ, навоварӣ дар фаъолияти минбаъдаи шунавандагон;

ё)баланд бардоштани сифати кори таълиму тарбия, самаранокӣ ва натиҷанокии фаъолияти минбаъдаи шунаванда;

ж)мусоидат намуан ба татбиқи самарабахши ислоҳоти соҳаи маориф.

Аз ин лиҳоз "ба хотири ҷавобгӯ будани таълим ва тарбияи насли наврас тақозо менамояд, ки таҳсилот бо дарназардошти арзишҳои миллӣ ва умумибашарӣ тибқи талаботи санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ ба роҳ монда шавад"[4, с.83].

Мувофиқи Консепсияи гузариш ба низоми нави таҳсилоти миёнаи умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон "баланд бардоштани сифати касбии" муаллимон, "таҷдиди низоми такмили ихтисоси кормандони соҳаи маориф", "баланд бардоштани сатҳи ихтисоси омӯзгорон ва омодасозии онҳо ба шароити нав", "баланд бардоштани маҳорати касбии кадрҳои педагогӣ", "истифодаи усулҳои фаъоли таълим" аз вазифаҳои мубрами рӯз ба ҳисоб меравад [4,с.88-90].

Роҳҳои зерини такмили ихтисоси муаллимон маълуманд:

-анъанавӣ: баланд бардоштани сатҳои касбии муаллим тавассути худомӯзии усулҳо, технологияҳо ва малакаҳои нав тавассути нусхабардории онҳо дар фаъолияти худ барои навсозии мундариҷаи таълим ва тарбия; қонеъ кардани ниёзҳои таълимии омӯзгорон бо дарназардошти таҷрибаи педагогӣ,сатҳи касбият ва ниёзҳои инфиродии шахсияти омӯзгор тавассути шаклҳои анъанавии кори методӣ (иттиҳодияи методӣ; семинарҳои доимӣ; машваратҳои инфиродӣ; озмунҳо; конфронсҳои илмӣ ва амалӣ; семинарҳои омӯзгорӣ; таҷрибаомӯзии инфиродӣ);

-инноватсионӣ: яъне фароҳам овардани шароити мусоид барои такмили маҳорати касбии омӯзгорон, ташаккул додани салоҳияти касбӣ ва педагогии онҳо, омода кардани муаллим ҳамчун субъекти фаъолияти касбӣ, ҳаёти иҷтимоӣ, субъекти худшиносии шахсӣ, худидоракунӣ ва худтанзимкунӣ, омӯзиши инфиродӣ ва шаклҳои гурӯҳии таълим, омӯзиши технологияҳои инноватсионии педагогӣ, равиши шахсӣ дар ҳавасмандгардонии афзоиши эҷодии омӯзгорон дар заминаи системаи ташаккулёфтаи маънавӣ ва моддӣ, интихоби шаклҳо, усулҳо ва мундариҷаи оптималии такмили ихтисоси муаллимон, озодӣ дар интихоби роҳи инфиродии такмили ихтисоси омӯзгор, шаклҳо ва мундариҷаи таълим.

Зарурати низоми такмили ихтисос аз худомӯзӣ ва ҷустуҷӯи эҷодии муаллимон аз талаботҳои "Барномаи давлатии рушди системаи такмили ихтисос ва бозомӯзии касбии кормандони соҳаи маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2019", ки бо Қонун "Дар бораи маориф", "Консепсияи миллии таҳсилоти Ҷумҳурии Тоҷикистон", "Стратегияи миллии таълими Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020" муайян шудааст, ба миён омадааст. Модернизатсияи системаи такмили ихтисос ва такмили рушди касбӣ ва эҷодии омӯзгорон

демоуратикунонӣ ва ҳамоҳангсозии шахсият, ташаббус ва ошкор сохтани нерӯи эҷодии муаллимонро дар назар дорад.Аз ин лиҳоз, такмили ихтисоси муаллимон бояд ба ташаккули салоҳиятҳои касбии педагогӣ равона карда шавад. Гузариш аз мақсади "ташаккули дониш"-и шунавандагони курсҳои такмили ихтисос ба "ташаккули салоҳиятҳои касбии омӯзгор" дар самтивазкунии мазмуни такмили ихтисоси муаллимон нишон медиҳад. Мақсади он кам кардани фаҳмондани дастурамалҳои давлатӣ (нақшаи таълимӣ, барномаи таълим), дастурҳои методӣ ва дар алоқамандӣ бо онҳо ташаккули қобилият, маҳорат ва тайёр будан ба амал (салоҳиятҳоро) пешбинӣ мекунад. Шунавандагону курсу семинарҳо бояд дар рафти омӯзиш бештар ба амалия, ба натиҷаҳои омӯзиш такя карда, салоҳиятҳои касбӣ ҳосил кунанд. Машғулиятҳои курс ва семинарҳои такмили ихтисоси муаллимон бештар ба принсипҳои таълими калонсолон асос ёбад: фаъолияти якҷоя, такя ба таҷриба, фардикунонии ҷараёни омӯзиш, инъикос ва ғайра. Дар аоси ин фаъолият меъёрҳои зерини салоҳияти омӯзгорон ташаккул меёбанд:дарки зарурияти иҷрои вазифа, сабабу ҳадафҳои он, масъулият, иҷрои аниқу дурусти фаъолият, падидаҳои худтанзимкунӣ, худомӯзӣ, худинкишофдиҳӣ, иртибот бо дигарон, ба монанди фаъолияти якҷояи омӯзгору омӯзгор, омӯзгору хонанда, омӯзгору маъмурият ва ғайра. Дар натиҷаи меъёрҳои зерини эҷодӣ инкишоф меёбад: рефлексияи таҳқиқотӣ (рефлексия-дудилагӣ, инъикос, аксандозӣ(6,с.969)), ҷустуҷӯи эҷодӣ, ташаббускорӣ, инноватсия дар фаъолияти педагогӣ, таҳсили иловагӣ ва муттасил ва ғайра. Сифати такмили ихтисоси омӯзгорон ва андозаи салоҳият-ҳосилкардан яъне, қобилия ва сифати, иҷрои вазифаҳои касбӣ вобастагӣ дорад. Зарур аст, ки барномаи омӯзишии курсу семинарҳои такмили ихтисос бо дарназардошти истифодаи раёфти салоҳиятнок самтмуайянкунанда таҳия шаванд [5,с.270].

Таҳлили адабиёти илмӣ ва фаъолияи омӯзгорони муассисаҳои таълимии Ҷумҳурии Тоҷикистон камбудиҳои ҷиддиеро, ки ба системаи такмили ихтисос хосанд, суст гардидани раванди рушди худ ва ҷустуҷӯи эҷодии муаллимонро ошкор карданд, яъне:

-номувофиқии сатҳи тахассуси омӯзгорон ба талаботи афзудаи иҷтимоии ҷомеа ва дастовархои илмии педагогика;

-рушди нокофии мушкилоти такмили ихтисоси муаллимон дар сатҳи мактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;

-зиддиятҳо байни ниёзҳои доимии омӯзгор барои нав кардани дониши касбӣ, салоҳияти касбӣ ва омӯзгории онҳо;

-набудани таҳия ва истифодаи барномаҳои модулӣ ва фосилавӣ бо дарназардошти салоҳияти касбӣ ва омӯзгории муаллимон;

-омода набудани аксарияти омӯзгорон барои кор дар реҷаи худтанзимкунӣ ва ҷустуҷӯи эҷодӣ;

-истифода набурдани методҳои интерактивӣ "мастер-класс" дар раванди такмили ихтисос ва бозомӯзии омӯзгорон;

-набудани тавсияҳои методӣ оид ба амалисозии фаъолияти худомӯзӣ;

-татбиқи нокифояи технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ дар баланд бардоштани салоҳияти касбӣ дар сатҳи муассисаи таълимӣ;

-имконнопазирии шароити объективӣ ба системаи такмили ихтисос нигаронидашуда ба хусусиятҳои як мактаби мушаххас ва шахсияти муаллим.

МОДУЛ-1.лот.сохт, меъёр, воҳиди шартӣ барои андозаи уисмҳои боло.2.риёзӣ.бузургии мутлақи ададӣ, маҷмӯӣ [12,с.810].Барои такмил додан ва мубодилаи маҳорату малакаи таълиму тадрис дар раванди такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф "Донишкадаи ҷумҳуриявии такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф" бо ташкилотҳои хориҷӣ дар якчанд лоиҳаҳо ҳамкорӣ мекунад, ки барои пешрафт ва инкишофи системаи такмили ихтисос дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мусоидат мекунад:Лоиҳаи USAID "Ҳамроҳ бихонем"; Лоиҳаи ЮНИСЕФ "Марказҳои инкишофи кӯдак" ва "Низоми огоҳонии пешакӣ";Институти "Ҷамъияти кушода" Бунёди мадад дар Тоҷикистон; Лоиҳаи GOPA-GIZ-олмонӣ.

Хулоса, аз тарафи дигар омӯзгор бояд салоҳиятӣ касбӣ, эҷодкорӣ дар раванди таълиму тарбия дошта бошад, вагарна, чи тавре ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Точикистон, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон таъкид мекунанд: "Агар омӯзгор сатҳи баланди касбият надошта бошад, мо ҳеҷ гоҳ ва бо ягон восита сифати таълиму тарбияро беҳтар карда наметавонем", сифати таҳсилот ба боло намеравад. Аз ин лиҳоз пеш аз ҳама бояд ҳар як омӯзгор барои баланд бардоштани салоҳияти касбии худ доимо бо худомӯзӣ

машғул шавад, пайваста дар конфронсу семинарҳои методӣ ширкат варзад ва аз ҳама дар курсҳои такмили ихтисос иштирок намуда, дараҷаи касбияташро баланд бардорад.

ПАЙНАВИШТ:

1. Барномаи давлатии рушди системаи такмили ихтисос ва бозомӯзии касбии кормандони соҳами маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2018-2022
2. Кларин, М.В.Таълими давомдор/М.В.Кларин//Педагогикаи Русия энсиклопедия /Сармуҳаррир В.В. Даидов.-В.2.М.:Энсиклопедияи бузурги рус; 1999.- 44с.
3. Кларин, М.В.Таълими муттасил/М.В.Кларин//Энсиклопедияи бузурги рус 1999.-С.41-43.
4. Консепсияи гузариш ба низоми нави таҳсилоти миёнаи умумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон//Масъалаҳои маориф.-2010.-№3-90 с.
5. Қурбонов Ғ. Такмили салоҳиятҳои касбии омӯзгор дар курсҳои такмили ихтисос/Ғ. Қурбонов//Номаи донишгоҳ.Силсилаи илмҳои гуманитарӣ ва ҷомеашиносӣ.- 2016.-№4 (49).- С.270-275.
6. Луғати русӣ- тоҷикӣ/Москва: Русский язык, 1985.-1280 с.
7. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олӣ аз 24 апрели соли 2010
8. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маҷлиси Олӣ аз 26 декабри соли 2018
9. Стратегияи милли рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020. Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти рақами 334 ва 30.06.2012.- Душанбе, 2012.-194 с.
10. Тартиби такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф, аз 19 ноябри соли 2013№2876
11. Таълими давомдор// Фарҳанги энсиклопедии педагогӣ/ Сармуҳаррир Б.М.Бим-Бад.-М.: Энсиклопедияи бузурги русӣ, 2002.-500с.
12. Фарҳанги тафсирии забони тоҷикӣ (иборат аз 2 ҷилд) ҷ.1 А-Н, Душанбе: Пажӯҳишгоҳи забон ва адабиёти ба номи Рӯдакӣ,2008.-950 с.
13. Шарифзода, Ф.Проблемаҳои актуалии педагогикаи муосир. Китоб.1./Ф.Шарифзода.- Душанбе, Ирфон, 2009.- 459 с.
14. Энсиклопедияи калони советӣ, нашриёти 2, ҷ.25 М.: Большая советская Энциклопедия, 1954.- 629 с.
15. Юнусов, Йулдошбой. Педагогика/Й.Юнусов.-Маориф ва фарҳанг, 2005.-380 с.
16. https://www.jumhuriyat.tj/index.php?art_id=22938

REFERENCES:

1. The State Program of Development of System of Advanced Training and Professional Retraining of Employees of Education of Tajikistan Republic for 2018-2022.
2. Clarin, M.V. Continuing Education / M.V. Clarin // Russian Pedagogy Encyclopedia / Editor-in-chief: V.V. Daidov. - V.2. - M.: Great Russian Encyclopedia; 1999. - 44p.
3. Clarin, M.V. Continuous Education / M.V. Clarin // Great Russian Encyclopedia 1999. - P. 41-43.
4. The Concept of Transition to a New System of General Secondary Education in Tajikistan Republic // Education Issues.-2010. - №3. - 90 p.
5. Kurbanov G. Professional Development of Teachers in Professional Development Courses / G. Kurbanov // Scientific Notes. Series of humanities and social sciences. - 2016.-№4 (49). - P. 270-275.
6. Russian-Tajik Dictionary / Moscow: Russian Language, 1985. - 1280 p.
7. Message of Tajikistan Republic President to the Majlisi Oli of April 24, 2010.
8. Message of Tajikistan Republic President to the Majlisi Oli from December 26, 2018.
9. National Education Development Strategy of Tajikistan Republic until 2020. Resolution of Tajikistan Republic Government No. 334 and 30.06.2012. - Dushanbe, 2012. - 194 p.
10. Procedure for Professional Development and Retraining of Education Workers from November 19, 2013№2876
11. Continuing Education // Pedagogical Encyclopedic Culture / Editor-in-chief: BMBim-Bad. - M.: The Great Russian Encyclopedia, 2002. – 500 p.
12. Interpretation Dictionary of the Tajik Language (in 2 volumes). – V.1 A-N. - Dushanbe: Rudaki Institute of Language and Literature, 2008. - 950 p.
13. Sharifzoda, F. Actual Problems of Modern Pedagogy. Book.1./F.Sharifzoda. – Dushanbe: Cognition, 2009. - 459 p.
14. The Great Soviet Encyclopedia. The 2nd edition, -V.25. - M.: Big Soviet Encyclopedia, 1954.-629 p.
15. Yunusov, Yuldoshboy. Pedagogy / Y. Yunusov Education and culture, 2005.-380 p.
16. https://www.jumhuriyat.tj/index.php?art_id=22938